

Naar de film met één van de hoofdfiguren

MAX PAM

Roel van Duijn ken ik sinds het voorjaar van 1975. Onze eerste ontmoeting vond plaats onder de vreemdste omstandigheden. Ik zou gaan slapen bij een vriendin, maar toen ik bij haar aankwam, bleek haar huis in de fik te zijn gevlogen. De brandweer stond nog na te blussen.

Omdat ik te midden van de ravage alleen maar in de weg stond, ben ik bedrukt Amsterdam weer ingelopen. Het was in de nacht en bij het (voormalige) stadhuis stond een eenzame man op straat. Ik herkende hem natuurlijk, want hij was al beroemd en ook nog eens wethouder van onze roerige stad. Die eenzame man was Roel van Duijn en hij vertelde aan die andere eenzame man dat hij zojuist een vergadering had verlaten, waar was besloten PSP-wethouder Huib Riethof af te zetten.

In samenspraak met de stadsnotabelen Han Lammers (PvdA) en Harry Verheij (CPN) had burgemeester Ivo Samkalden (PvdA) besloten dat Roel de volgende moest zijn, die uit het stadsbestuur zou worden geknikkerd. De Nieuwmarktrellen tegen de aanleg van de metro zouden spoedig uitbreken.

Al pratende liepen wij door de binnenstad en inmiddels was het zes uur 's morgens, toen wij voor het huis van een vriendin van een vriend van Roel stonden. Ze was gescheiden, dus wij twijfelden nog even, maar Roel belde aan, riep naar boven dat wij honger hadden, en even later stond een bijzonder aardige vrouw eieren te bakken. Zo ging dat in die tijd. Wij hebben daar ook nog geschaakt, en zijn toen voorgoed vrienden geworden. Gewone vrienden en schaakvrienden.

Tijdens een van onze schaaksessies kreeg ik het verhaal

te horen dat de familie Samkalden een keer bij de familie Van Duijn op bezoek is geweest, waarbij de heren gingen schaken en de dames de tarotkaarten gingen leggen. De ontmoeting vond plaats op instigatie van PvdA-fractievoorzitter Ed van Thijn, die vond dat niemand was gediend bij heftige conflicten. Kort daarvoor had de burgemeester namelijk Van Duijns nota Democratie als afschrikingswapen geweigerd voor publicatie in het gemeentebblad, iets wat een burgemeester nooit eerder had verordonneerd.

De formele jurist Samkalden, ontegenzeggelijk een scherpzinnig man, dacht dat het een goed idee was om een en ander onder het genot van een schaakpartij bij te leggen en aangezien hij als vooraanstaand lid van het Leids Schaakgenootschap (LSG) ook op het bord zijn partijtje meeblied, zag hij de bijeenkomst met vertrouwen tegemoet. Toch bracht het burgemeestersechtpaar die avond enigszins onwennig door in het kleine provo-huisje, waar de boeken in sinaasappelkistjes stonden en waar de wc-deur uitgekapt moest worden als je wilde poepen, zodat je met voeten in de huiskamer zat. Buiten stond de chauffeur in zijn Mercedes te wachten.

Toen de burgemeester met veel moeite de partij remise hield, een resultaat waarover hij duidelijk de pest in had, en zijn vrouw bovendien de Tarot Toren trof - een kaart die verval van macht aankondigt - wilde Samkalden meteen naar huis. Van overleg kwam niets meer terecht en niet veel later kreeg Van Duijn zijn congé als wethouder. Stalin heeft al beweerd dat de tegenstellingen tussen politici altijd persoonlijk van aard zijn.

Onlangs ben ik samen met Roel naar Rebelse stad geweest, een twee uur durende documentaire

van Willy Lindwer over de provotijd in Amsterdam. Het is eigenaardig om in de bioscoop te zitten naast een historische figuur, die kijkt naar een historische film waarin hijzelf een van de hoofdfiguren is. Maar misschien is het nog eigenaardiger om zelf die historische figuur te zijn en te kijken naar historische beelden van jezelf. Een bezoeker, die na afloop plotseling met Van Duijn werd geconfronteerd, schrok zichtbaar. 'Verdomd, hij bestaat echt', zag je hem denken.

De film bevat veel beelden die ik nooit eerder had gezien, en is alleen daarom de moeite waard. De stelling dat de provotijd Nederland meer heeft veranderd dan de Tweede Wereldoorlog lijkt me aanvechtbaar, ook al is het waar dat men na de bevrijding in 1945 een enorm verlangen koesterde om de oude verhoudingen te herstellen. Toen dat was gebeurd, bleek de opkomst van provo onafwendbaar.

Intussen is Roel van Duijn nog altijd bezig om zijn volledige AIVD/BVD-archief los te peuteren bij de overheid. Jarenlang heeft men hem onwettig in de gaten gehouden. Ook Plasterk, de huidige minister van Binnenlandse Zaken, weigert volledige openheid en hij gedraagt zich als de notabele van toen, die door tekenaar Marten Toonder ooit vereeuwigd is als burgemeester Dickerdack - het nijlpaard met een lorgnet.